

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

МІЖНАРОДНІ УНІВЕРСАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Канєнберг-Сандул Оксана Костянтинівна

кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»

**ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ
УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

Повномасштабне вторгнення російської федерації та порушення територіальної цілісності України призвело до найбільшої міграційної хвилі в Європі з часів Другої світової війни. Набуття статусу біженця в умовах збройного конфлікту на сьогодні має особливу актуальність. Саме збройні конфлікти призводять до масового переміщення осіб, які шукають притулку за межами своєї країни тим самим породжуючи міграційну кризу. Мільйони українців були змушені шукати захисту на території держав-членів Європейського Союзу.

Активними масштабними бойовими діями спричинені масові переміщення мирного населення України, що тягне за собою серйозні наслідки при здійсненні прав людини, включаючи економічні та соціальні права. За деякими даними вже понад шести з половиною мільйонів людей переміщені в межах України, та ще майже стільки ж стали біженцями поза її межами [4].

Хоча Конвенція 1951 року першопочатково не охоплювала випадки, пов'язані виключно з війною, у подальшій міжнародній практиці було визнано, що особи, які тікають від загрози насильства та порушення прав людини під час воєнних дій, також можуть підпадати під захист Конвенції, якщо існує індивідуальний елемент переслідування. Міжнародно-правове регулювання статусу біженців ґрунтується на положеннях Конвенції про статус біженців від 28 липня 1951 року та Протоколу щодо статусу біженців 1967 року, які становлять основоположні документи у сфері захисту осіб, змушених залишити свою країну через переслідування чи загрозу життю [4].

Національні правові системи держав-членів гармонізуються через імплементацію директив і регламентів ЄС, таких як Директива 2011/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року, яка деталізує критерії для визнання осіб біженцями або такими, що потребують додаткового захисту, забезпечуючи їм право на доступ до освіти, охорони здоров'я, праці та соціальних гарантій. Крім статусу біженця, Директива вводить поняття «додаткового захисту» (subsidiary protection) (Directive 2011/95/EU of the European Parliament..., 2011) [1]. Він надається особам, які не підпадають під визначення біженця, але мають підстави побоюватися серйозної шкоди в разі повернення до країни походження, зокрема загрози смертної кари, тортур, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження, або серйозної загрози життю внаслідок збройного конфлікту [1].

ЄС вперше активував Директиву 2001/55/ЄС про тимчасовий захист, її практичне застосування виявило нерівномірність між країнами, різні підходи до соціальної інтеграції, доступу до медицини, освіти та праці. В умовах триваючої міграційної кризи виникає потреба у системному аналізі ефективності правових механізмів, виявленні прогалин у захисті українських біженців та напрацюванні рекомендацій для вдосконалення спільної політики ЄС [2].

Директива 2001/55/ЄС передбачає комплекс дій, які гарантовані біженцям а саме видача посвідки на проживання на весь термін дії захисту, надання відповідної інформації про тимчасовий захист, надання гарантій доступу до процедури надання притулку, надання доступу до працевлаштування, з урахуванням правил, застосовних до професії, національної політики ринку праці та загальних умов праці, доступу до належного житла або забезпечення житлом, надання соціального захисту або засобів до існування, якщо це необхідно, до медичної допомоги, до освіти для осіб віком до 18 років у державній системі освіти, гарантування можливості возз'єднання сім'ї за певних обставин та забезпечення можливості переміщення до іншої країни ЄС до видачі посвідки на проживання та вільного пересування країнами ЄС (крім держави проживання) на 90 днів протягом будь-якого 180-денного періоду після видачі посвідки на проживання в країні-приймаючій [5].

Директива 2011/95/ЄС створює основу для захисту прав вимушених мігрантів у всіх державах-членах ЄС, забезпечуючи однакові стандарти для визначення їхнього статусу та прав. Вона дозволяє уникати суттєвих розбіжностей у підходах до мігрантів між державами ЄС, сприяючи правовій передбачуваності та інтеграції осіб, які потребують захисту [1]. Для забезпечення мінімальних стандартів прийому осіб, які шукають міжнародного захисту, Європейський Союз ухвалив Директиву 2013/33/ЄС від 26 червня 2013 року, яка гарантує належні умови проживання, доступ до харчування, медичних послуг та психосоціальної підтримки (Directive 2013/33/EU of the European Parliament..., 2013) [3]. Аналіз ефективності реалізації механізмів правового захисту українських біженців у державах Європейського Союзу в умовах сучасної міграційної кризи потребує моніторингу з боку державних та міжнародних органів щодо встановлення показників ефективності та неефективності міжнародно-правового захисту прав біженців.

Отже, підсумувавши вищенаведене можна зробити висновок що правовий захист українських біженців у країнах ЄС потребує удосконалення. Вирішення всіх нагальних проблем соціального забезпечення українських біженців на території ЄС потребує реформування європейської системи притулку та інтеграції, враховуючи особливості прибуття і перебування [6]. При реалізації політики щодо дипломатичного захисту осіб, які тимчасово потребують тимчасового захисту потрібно враховувати виклики сучасності в умовах збройних конфліктів та наявності світової міграційної кризи посилюючи політику міжнародного партнерства у сфері захисту прав людини [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Димов К. Б. Міжнародно-правовий аналіз забезпечення прав і свобод вимушених мігрантів у країнах Європейського Союзу. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2024. № 28. С. 49-55. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-3047-2024-14-28-49-55>
2. Димов К. Б. Реформування міграційного законодавства ЄС: Міжнародно-правовий аналіз ключових аспектів Нового пакту щодо міграції та притулку. *Академічні візії*. 2024. № 27. С. 1-5. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10889995>
3. Канєнберг-Сандул О.К. Порушення прав людини в умовах військової агресії РФ проти України. *Юридичний науковий електронний журнал* № 1/2023. URL: <http://www.lsej.org.ua/> (дата звернення 20.10.2025).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини), 1950. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 20.10.2025).
5. Temporary protection — Migration and Home Affairs, European Commission. URL: <https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/asylum-eu/temporary->

protection_en(accessed: 13.10.2025).

6.Proposal for a COUNCIL IMPLEMENTING DECISION establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine (COM/2022/91 final). EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52022PC0091>(accessed: 13.10.2025).

7.ECRE Policy Note — Movement to and from Ukraine.URL: <https://ecre.org/wp-content/uploads/2023/01/Policy-Note-43-movement-to-and-from-Ukraine-January-2023.pdf>(accessed: 13.10.2025).

Ключові слова: права людини, міжнародне міграційне право, вимушені переселенці, шукачі притулку, біженці, міжнародне право, європейське право, право ЄС.

Key words: human rights, international migration law, internally displaced persons, asylum seekers, refugees, international law, European law, EU law.

Фасій Анастасія Володимирівна

*аспірантка кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Проблематика забезпечення психічного здоров'я населення набула особливого значення через сучасні глобальні виклики, такі як збройні конфлікти, масові переміщення осіб та соціально-економічна нестабільність. Збройна агресія проти України створила безпрецедентні умови психоемоційного навантаження на населення, що вимагає системного переосмислення підходів до формування державної політики у сфері охорони психічного здоров'я. У післявоєнний період питання відновлення психологічного благополуччя громадян, реінтеграції ветеранів, осіб, які пережили травматичний досвід, а також створення умов для стійкості суспільства стають важливими елементами сталого розвитку держави.

Міжнародно-правові засади формування національних стратегій у сфері психічного здоров'я у післявоєнний період ґрунтуються на системі універсальних і регіональних актів, які визначають психічне здоров'я невід'ємним елементом права людини на найвищий досяжний рівень фізичного та психічного благополуччя. Насамперед фундаментальним орієнтиром є Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я (1946 р.), який закріплює принцип, за яким здоров'я є станом повного фізичного, психічного й соціального благополуччя, а не лише відсутністю хвороб, та покладає на держави обов'язок створювати умови для його забезпечення [1, с. 52]. Важливе значення має також Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), стаття 12 якого гарантує право кожного на досягнення найвищого можливого рівня фізичного і психічного здоров'я, зобов'язуючи держави здійснювати заходи, спрямовані на запобігання, лікування та реабілітацію психічних розладів.

У системі спеціалізованих міжнародних документів ключову роль відіграють Принципи захисту осіб з психічними розладами та поліпшення психіатричної допомоги, які визначають стандарти етичного, гуманного та недискримінаційного ставлення до осіб із психічними розладами. Вони окреслюють обов'язки держав щодо створення правових і організаційних механізмів, які гарантують доступ до якісної, добровільної та науково обґрунтованої психіатричної допомоги, захист від необґрунтованої госпіталізації чи

Секція № 9

Міжнародні універсальні механізми захисту прав людини

КАНЄНБЕРГ-САНДУЛ О.К.

Особливості міжнародно-правового регулювання статусу українських біженців в Європейському Союзі.....183

ФАСІЙ А.В.

Міжнародно-правові засади розроблення стратегій психічного здоров'я у післявоєнний період.....185

ЧЕРНЯВСЬКИЙ М.В.

Миротворчі операції ООН і забезпечення норм міжнародного гуманітарного права та прав людини у період збройних конфліктів.....188

БУГАЄЦЬ А.С.

Сучасні тенденції міжнародно-правового регулювання інтелектуальної власності.....191

Секція № 10

Захист прав людини в інформаційній сфері: сучасні виклики

ДРАКОХРУСТ Т.В., КРАВЕЦЬ А.А.

Перспективи розвитку біометричних технологій у сфері міграції (EES): виклики для права та суспільства.....194

ДРАКОХРУСТ Т.В., ПЕТРЕНКО В.А.

Вплив EES на свободу пересування осіб у Європейському Союзі.....196

ВИШНЯКОВА А.О., ДИМОВ К.Б.

Особливості доказування злочинів, які пов'язані із пропагандою.....197

ГРАБИНСЬКИЙ М.І.

Цифрові права людини: еволюція, виклики та перспективи правового регулювання....201

ГРУШКО М.В.

Кіберпростір як нова сфера збройного протистояння: міжнародно-правові виклики....204

ВОЙТОВИЧ П.П.

Право на правду та інформаційні права людини: постановка проблеми.....206

БОНДАРЬ О.В.

Адміністративні процедури доступу до публічної інформації як елемент належного врядування.....208

ОМЕЛЬЧЕНКО І.І.

Співвідношення принципу пропорційності з принципами міжнародного гуманітарного права.....211